

United States Holocaust Memorial Museum

**Interview with Gorgi Hadzi Nikolov
March 14, 2012
RG-50.676*0001**

PREFACE

The following interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Rights to the interview are held by the United States Holocaust Memorial Museum.

The reader should bear in mind that this is a verbatim transcript of spoken, rather than written prose. This transcript has been neither checked for spelling nor verified for accuracy, and therefore, it is possible that there are errors. As a result, nothing should be quoted or used from this transcript without first checking it against the taped interview.

ИНТЕРВЈУ СО ЃОРЃИ ХАЦИ НИКОЛОВ **March 14, 2012**

Интервјуист: Добар ден. Ви благодарам што се согласивте да ги дадете Вашите сеќавања за потребите на Музејот на Холокаустот од Вашингтон. Ве молам кажете го Вашето име и презиме.

Сведок: Ѓорѓи Хаџи Николов.

Интервјуист: Кога и каде сте роден?

Сведок: 2 III 1932 година во Штип, на улица Тошо Арсов бр. 11.

Интервјуист: Ако се сеќавате пред два-три месеци моите колеги беа во Вашиот дом и направија едно подготвително интервју. Денес сме тука за да ги снимиме Вашите сеќавања за потребите на Музејот од Вашингтон со професионална видео опрема.

Би сакал да Ве прашам каков беше животот во Штип пред Втората светска војна?

Сведок: Па градот според величината во источна Македонија беше најголем град.

Пред војната тоа било до 1941 година. Пред 6 април 1941 година кога беше

бомбардирањето од страна на Германците. Тоа беше до војната. За тоа време беа

Србите. После Србите се бомбардираше на 6 април 1941 година од страна на

Германија, а на 7 април 1941 година во раните утрински часови дојде германската

армија. Го окупираа градот. Они беа до 18 април 1941 година кога се повлекоа кон

Грција, а на 18 април 1941 година дојде бугарската армија.

Интервјуист: Во ред. Тоа е веќе Втората светска војна. Кажете ми каков беше начинот на живот? Кои народи живеела во Штип? Дали имаше добар соживот помеѓу луѓето?

Сведок: Имаше добар соживот, имаше Македонци, имаше Турци, имаше Роми, имаше и по некоја српска фамилија тука. Некои од нив кои земаа жени Македонки останаа тука, некои земаа и се иселија од тука.

Интервјуист: Дали имаше Евреи?

Сведок: Имаше Евреи. Евреите ја држеа стоката во Штип. Во центарот на Штип обично беа собрани сите еврејски фамилии, со исклучок на една куќа која беше поинаква. Во строгиот центар тие имаа куќи за живеење и продавници, тоа сите тие го држеа. Како нација беа мирни, трудољубиви и чесни луѓе. Тие не бараа конфликти, не сакаа да се караат, да се расправаат. А истовремено и помагаа на некои сиромашни кои немаа пари, ги помагаа со пари, ги помагаа со стока, на многу фамилии им помагаа и фирмите. Они финансираа. Иначе беа, кажав веќе, трудољубиви, помагаа. Некој немал пари, дај му на вересија, кога ќе имаш ќе вратиш, ако немаш, алал нека е. Значи помагаа многу. Иначе нивното занимање беше трговија. Слабо се сеќавам. Само се сеќавам на една позната шивачка од градот, Жана, таа живееше тука, одма до синагогата. Куќата и беше до синагогата, до нивната црква. Беше прочуена шивачка, трудољубива, вредна, ако немаш пари да и платиш - оди, друг ќе плати за тебе. Значи помагаа. Не беа лоши луѓето.

Интервјуист: Дали Вие имавте другари Евреи?

Сведок: Па слушај сега, да ти кажам право, тоа е еден период одамна, дванаесет години сам бил јас, колку остнаа, имаше, дружеме се, кога ќе играеме во ниното маало, околу црквата нивна, синагогата, таму се криевме. Али нити се они од нас плашеа, нити се ми од нив плашеме. Иако некои од страна некои ни викаа не одете во еврејското маало, очите ќе ви ги искарат. А тоа не се догодило, не се догодило. Али имаше такви луѓе што неги симпатизираа нив.

Интервјуист: Кој Ви го кажуваше тоа?

Сведок: Па некои постари фамилии. А тие постари фамилии имаше некои што беа повеќе наклонети према Бугарите. Викаа не улегајте таму, не знам што ќе ви стане. На нашите родители викали су им не ги пуштајте децата таму ќе ви откаровеат. А тоа, фала богу, не се случило. Не се случило, али имаше и такви работи. Иначе јас не можам, имал сам некои генерација од тие, али големи беа, заборавил сам им ги имињата, дружеме се, нити ние лошо сме им направиле, ниту они лошо ни направиле.

Интервјуист: Дали често поминувавте низ еврејското маало во Штип?

Сведок: Па исклучиво беше излезо тука за да одеш у чаршијата низ еврејското маало. Таа улица, сега што е Маршал Тито, не постоеше. Низ еврејското маало излеваше кај мостот, кај гимназијата. А туа после, ааа, таа улицата, од црквата, од синагогата, до надвор, до Ново село ја направија Бугарите, а до крајот нашите ја завршија. Кога се повлечуваа Германците од градот таа не беше асфалтирана, ни коцкаста, беше песок. Не стасаа Бугарите да ја завршат

Интервјуист: Кога одевте низ улицата, познававте ли некои од Евреите? Сте биле ли кај некогo дома, во еврејските куќи?

Сведок: Не сам одил во еврејските куќи, само кажувам сум одел кај таа Жана.

Интервјуист: Зошто одевте кај неа?

Сведок: Кај неа улаваа оти Евреите празнуваа сабота, додека ние христијаните недела го празнуваме. А тоа време чичо ми имаше кафана. Викаше се Авала. Ја бев толку десет, единаесет, дванаесет години, у сабота ме викаше да идам да чистам дуќанот, дванаесет годишно дете колку ќе зачисте, мораше да поминам низ улицата дека живееше Жана шивачката, и така, некако, оно значило оти таа, таа, во сабота ќе мидам, ме викаше кај неа огинот да го запалам. На ним им е празник, кај нас што е недела, им беше сабота. Кај нив е приготвен огинот што го велиме, во сабота ќе ти даде шкорче да го запалиш огинот, и за тоа ќе те награде. Дали чоколадо ќе ти даде, дали благо нешто ќе ти даде, дали некој динар ќе ти даде, за тоа ќе те награде само што го шкорчето запалеш. У таа куќа сам одил.

Интервјуист: Дали во училиштето каде што одевте имаше еврејски деца?

Сведок: Имаше Евреи. Имаше, ама заборавил сам ги кои се, што се, имаше Евреи. Али кажал за нив, само најдобро можам да кажам затоа што ништо лошо на некој са направил, нити мене са направил. Се најдобро имам мнение за нив.

Интервјуист: Почнавте да ми раскажувате за шести април, за бомбардирањето и за седми април кога Германците пристигнале во Штип. Што се случи тој ден кога дојдоа Германците?

Сведок: Па Штип е бомбардиран на шести април 41 година, тоа беше недела. Ја тај ден ојде кај чичо ми. Мајка ми испрати ме оди до чичо ти нешто да не требе. И баш на половин пат, одејќи, дојдоа авионите и почнаа да се бомбардира. А тоа, имаше такво, гвозден матиќ, имаше цандар. И он вика: Лежи! Лежи! И пушката према мене, јас избегав, отидох дома, у подрумо се скри. Тогај почнаа тоа бомбардировките се. Од тоа нијно жестоки бомбардировки, позади црквата, што е Свети Никола, имаше школо, основно школо, тамо сам и ја учел. Блиско, како дома да си. А тоа време имаше многу земано војници да вежбаат. У тоа школо и у, овај, театарот, тоа денес го викаат театар, тогај го викаа соколана. И таму имаше многу вежбање. А Германците се знајале дека е војската. И они бомбардираа што бомбардираа, а највеќе бомби паднаа таму. Кај школото, кај градското школо, кај црквата Свети Никола, до Отиња ја викаме реката, тука имаше најмногу војници истепано. И другите што беа вежбани земани, кај соколаната, сегашниот театар, и таму сите улегнале во реката, и утредента кога отидоа, најдеа ги у реката, на парчиња, еден како се скрил до канало, бомбата го пресечела, телото му нагоре, а горниот дел нагоре, а долниот дел натре му стоеше у реката. Таму имаше највеќе жртви. А на повлекувањето, заврши бомбардирањето, градо беше сетјот у дим, не се гледаше. Заврши бомбардирањето, цел град иселиме се на место познато Кумлако, ова горе ридот што е. И таму преспаме. А ноќта Србите, тие што се повлекуваа, запалија го, овај, таа улица, према сегашен Дом на младите, тоа време беше Офицерски дом. Тоа цело маало кога се повлекуваа Србите запалија го. Ние од озгора, од Кумлако гледаме горе градот. Али никој не смее да слегне, никој не

знаеше од дека е. Заврши ноќта, и одозгоре гледаме како идат Германците. А Германците идеа од кај Кочани, не е како сега што е изграден градот, гледаше се. Кај Велес што иде патот и кај Кочани. Гледаме ги, идат, са тенкови и напред одеше таа на моторче, мртвата стража. Видеме го, викам ти градо многу е изменет, од тогај сега, тие што беа мртвата стража што улезеа на камениот мост Брегалница што го спојува едниот дел на градот со другио дел на градот, дека е сега стадионот на Брегалница, улезеа тие со моторот, не ги видеме мостот да го минат. Кога после разбраме некој српски офицер скриен под мостот, устрелуе таа мртвата стража.

Интервјуист: Да, меѓутоа Вие не го видовте тоа, тоа Ви го кажаа.

Сведок: Тоа е кажано. А гледаме, тоа е кажано, а гледаме после со тенкови улезија, штом улезија со тенкови, почна народот, кој дека е скриен, да улава у градот. И улеземе ние право да видиме нашиот имот, кафаната на чичо ми беше у еврејското маало. Право таму, а у кафаната никој не улават. Тука што имаше книжари, текстил што продаваа Евреите, емисии што продаваа, Јама, кој што стаса, краде, зимаат, дигаат, носет.

Интервјуист: Кој почна да зема?

Сведок: Па крадеа. Населението.

Интервјуист: Значи Македонците?

Сведок: Македонци, Македонците. Цигани, тоа се. Јамата. И ние дотрчаме со чичо ми горе од ридот, кафаната да не однесат нешто. И улеземе во кафаната, само стаклото искршено. Меѓутоа никој ни земал пијалак, ниту стол и масе. Ај ја како дете викам ќе одам нешто и ја да земам. И ете ги Германците, дојдеа. Со пријателот

Коле што го имаав, од двете страни што се седе у камион, слегнаа они и они нудат, Германиците нудат, чоколадо. Јас се сеќавам една жена дојде: Аа, синко, даваш ми чоколадо да ме отруваш. Не зирам. Ја гледам сите улават во книжарата и јас како дете, дванаесетгодишен, јас у книжарата виде радио. Пробав да го фанам радио и клоцата.

Интервјуист: Кој Ве удри?

Сведок: Поголеми, повозрасни од мене. Земаа ми го радиото. Почнаа, кој што стаса - зима излава, зима излава. Тоа од книжарата. Тие што влегоа во текстило, тамо басми, кој костуми, соблечеа ги, повеќе тамо беа еврејските дуќани, имаше и наши, ама вечината беше еврејско маало.

Интервјуист: А дали германските војници учествуваа во ова земање на еврејските работи?

Сведок: Не, не. Германците ни у јамата, ни у другото зимаа. Ништо. Они нудеа, нудеа, не знаеја дали е Евреин, дали е Македонец, дали е Турчин или Ром. Сите плашеа се луѓето, не знаеја што е тоа.

Интервјуист: Колку време траеше ова ограбување?

Сведок: Па тоа ден-два дена било, ден-два дена. Два три дена. Собраа се.

Интервјуист: А каде беа Евреите во тој момент?

Сведок: Ништо. Они само се чудеа, викаа: Аман, остајте нешто и за нас. Луѓето гледаа само нешто да закаче, да земе. Они се задржаа Германците десет дена, над десет дена. Може петнајсет дена, задржаа се тука, а оттука продужија за Грција.

Оваа што е сега улицата што дојдете кај мене, таа беше главна улица што водеше

према Ново село, тука што е црквата, така беше улицата, па така позади црквата, надолу Ново село и продолжуваше за Грција. Они са, они тука петнаести или шеснаести, што имаше се, не само еден, десет дена Германците за Грција што одеа, и заминаа.

Интервјуист: Кажете ми, кога беше ограбувањето на еврејските имоти, дали Вие видовте некаков физички напад, дали беше некој Евреин нападнат од овие кои што учествуваа во ограбувањето?

Сведок: Не. Не сум видел, осим ако некој се супроставил да не му улеваат у дуќано.

Иначе ја како дете тамо, никој, ништо.

Интервјуист: Вие успеавте нешто да земете?

Сведок: А?

Интервјуист: Дали Вие успеавте нешто да земете?

Сведок: Ја покушавав, кажа ти.

Интервјуист: За радиото?

Сведок: Покуша за радиото, фана се тамо за еден тефтер, и тај ме ударија. И најпосле најде една гумичка, едно моливче, тоа земав. Евреите само стоеја, немо гледаа, така, ништо не реагираа. Плашеа се, викаа сега и на нас ќе ни дадат ќотек. Тоа е со Германците, они на петнајсти извлечеа се. Што требаше да одат за Грција. На осумнајсти април дојдеа бугарската армија. Они дојдеа. Не. Они одам после петнајсти, шеснајсти, штом се извлечеа Германците, Бугарите дојдеа, војската, а на осумнајсти април дојде цар Борис III.

Интервјуист: Бугарскиот цар?

Сведок: Бугарскиот цар дојде.

Интервјуист: Вие се сеќавате кога дојде?

Сведок: Епа трчавме ние како деца по колата.

Интервјуист: По колата?

Сведок: По колата дека беше царот. Овие постарите штипјани викаа: Цар'т, Цар'т.

Ние трчаме, али обезбедување имаше околу него.

Интервјуист: Имаше многу луѓе на улиците?

Сведок: Луѓе?

Интервјуист: Народ. Дали имаше народ на улиците?

Сведок: Цел град беше.

Интервјуист: Цел град за да го пречека?

Сведок: Да, цел град. да го пречекаат, не верувам дека Евреите се излезеле да го пречекат. Но тоа е нормално.

Интервјуист: Каква промена настана кога дојдоа Бугарите? Бугарската војска и полиција? Што се случуваше во Штип?

Сведок: Па што знам да ти кажам, они си после ствараа власт. По школите, доведеа од Бугарија учители. Што имаше банки, полиција, само луѓе од Бугарија. Е после сето тоа речи го, главните работи Бугарите ги беа земале, од таму ги беа доведеле луѓе. А после па, со време, и од тука некој запослија. Али главните работи ги правеа Бугарите.

Интервјуист: А каков беше начинот на живот? Дали имавте доволно за јадење?

Значи, дали можевте слободно да излегувате надвор?

Сведок: Излаваме, немаше то. Излаваме, мислам некој ако се малтретирале, јас не знам. Мене, нашата фамилија не се малтретирале.

Интервјуист: А како, да речеме, ми кажавте дека имавте соученици Евреи во школото, во училиштето. Како се однесуваа бугарските учители кон нив?

Сведок: Па ја мислам на почетокот не беа баш многу расположени, али не го споменуваа тоа. Со течење на времето изгледа беа малку лоши према нив. Према нас не беа, ама према нив постапуваа лошо.

Интервјуист: Дали се сеќавате дали Евреите носеа некаква ознака? Нешто што ги разликуваше од другите луѓе?

Сведок: Па не знам кое време беше, која година, значки им ставија. На левата страна. Значки, Евреите да се бележени, да ги познават, да ги распознават сите кои се Евреи.

Интервјуист: Каква боја беше значката? Се сеќавате?

Сведок: Некаде таква боја беше.

Интервјуист: Жолта значи.

Сведок: Жолта. Жолта боја, овај, да ги познават сите кои се, што се, Евреите. Они од почетокот не го, протестираа, на некој викаа што ни дадоа значки, а на вас това да ви дадат. А тоа што го правеа не беа прави Бугари, беа штипјани, продадени души што викаат. Тие и закачуваа значките.

Интервјуист: Тие им ги ставаа значките?

Сведок: Значките тие им ги закачуваа. Али примал на работа, тој ќе ја закачувал значката.

Интервјуист: Кажете ми, децата кои учеа во училиштето, исто мораа да носат таква значка?

Сведок: Јас знам викаа само Евреите имаат. Е сега дали и децата, не знам. Мислам малите деца не, ама повозрасните деца кога трчаа од подалеку им се гледаше значката.

Интервјуист: Кажете ми, во еврејското маало, бидејќи Вие живеете блиску до него, дали еврејските куќи беа некако посебно обележани, да се знае дека е еврејска куќа?

Сведок: Не.

Интервјуист: Не?

Сведок: Не. Не беше тоа. Само ни ги знаеме тука кои се еврејски куќи. Куќите не беа набележени, ама луѓето, повозрасните беа сите со значки.

Интервјуист: Дали можеа слободно да работат во нивните продавници? За време на окупацијата? Значи трговија, во еврејското маало?

Сведок: Работеа.

Интервјуист: Работеа?

Сведок: Работеа. Они после се земаа, земаа се што викаме, Јамата, што ги опљачкаа, помогнаа се, еден на друг, дали, на кој начин, важно направија продавници, врати направија, такво направија, па ги опљачкаа, па ги направија, па си работеа.

Интервјуист: Кажете ми, се сеќавате ли на денот на депортацијата на Евреите? Што се случи?

Сведок: Депортацијата, да ти кажам тоа беше, единајсти март 43, така нешто.

единајсти март 43 година. Колко сам бил ја, дванајсет години. Што можам да се сеќавам? Чувме нешто галама по улицата.

Интервјуист: Кога се случи? Во кој период од денот?

Сведок: Сабајлето, раното, сабајлето. Дали е било пет саато или четири саато.

Интервјуист: Беше темно или светло надвор?

Сведок: Темно. Зимно време, темен ден. Ја како дете викав на татко ми и на мајка ми: Абе што е таа гужва таму?

Интервјуист: А Вие спиевте?

Сведок: Спиев.

Интервјуист: И тоа Ве разбуди?

Сведок: Разбуди ме тоа што кога татко ми излезел, мајка ми вика: Ти спиј таму, не излевај. Улиците вика се е блокирано со бугарска полиција, вика. И после разбраме дека Евреите ги собрале.

Интервјуист: Вие видовте низ прозор?

Сведок: Не. Натака не се гледаше. Оваа куќа тука не постоеше, тогај имаше високи куќи. Тоа што е сега деканатот тука, Гоце Делчев што е, тука имаше висока зграда.

Натака имаше други згради. А тај Србинот Матиќ имаше висока куќа. А позади тука беше синагогата. Така да, они одблокирале, ама од нашата улица, за да ги видиш од кој правец до таму не се пуштале никој да припадне. После разбраме дека Евреите ги дигнале.

Интервјуист: Така. Меѓутоа на Вашата улица не видовте ништо да се случува?

Сведок: Не. Не сам, јас сам спал.

Интервјуист: Јасно. Значи, кажете ми за Евреите, кој Ви соопшти дека Евреите се однесени? Како дознавте?

Сведок: Тоа го чув дека Бугарите ги собрале Евреите и ќе ги водат, кога после се разбра дека на станицата, сегашната станица, оние товарните вагони, во такви са товарани. Утоварени се и дигнати од таму.

Интервјуист: Меѓутоа Вие не бевте таму? На станицата?

Сведок: Не, не сам бил тамо.

Интервјуист: Дали пред депортацијата, значи пред собирањето на Евреите имаше некакви зборувања дека можеби ќе ги земат, дека можеби ќе ги носат на друго место? Нешто такво? Дали Вие имате слушнато нешто такво?

Сведок: Јас како дете немам ништо слушнато такво. Што да кажам, не сам, не сам се движил. Ни од дома, тогај кој сам бил јас, тогај сам бил петто одделение, ни во додир со луѓе, ништо. Од дома у школото, од школото дома. Тоа, што друго можам да знам. Е после се разбра што го кажаа тоа дека се дигнати, товарени у, како ги викаа тие, коњски вагони, штом не се човечки, така ги крстија. У такви вагони се товарани и дигнати. Од тие, колку, два-тројца беа останале. Имаше го тај еден Моис, и тија после еден што бил Исак Сион, еден остана Евреин, капетан у партизаните беше, у Сараево мислам. Тамо остана да живеје, од тие сите тројца што беа останале од таа депортација, сега се починати.

Интервјуист: Кажете ми, што се случи со еврејските куќи? Еврејските дуќани? И со синагогата откако ги депортираа Евреите?

Сведок: Јас се сеќавам како деца ние одеме, гледаме како ги рушат куќите. Како ги бутат.

Интервјуист: Кој ги рушеше куќите?

Сведок: Бугарите. Тие што беа на власт. Рушеа ги, а кој што е земал, колку е земал, не знаеме. Знаеме, јас, ние како деца, коленица, низ дупка, мене ќе ме испратат татко ми и мајка ми оди до чичо ти земи од, нека ти даде пари тоа да земеш, што да земеш, а гледаме ствари изнесуваа, а дали потоа некој тие убавите работи ги земал и ги однесел за Бугарија, или тие што са биле на тие местата земале си ги, знам дека ја кога сум одил како дете по нивната улица, така беше, до кафеаната на чичо ми, низ еврејско маало минам. А имаше тамо, сега отприлика дека е таа бутката за весници тука, према Оаза, тука беше плоштадче, кај споменикот на тија борците што се, тука имаше како, овај, плоштад, тука ги продаваа стварите.

Интервјуист: Кој ги земаше работите? Дали беа војници или беа цивили?

Сведок: Тука вечно ги земаа цивили.

Интервјуист: Од куќите и од дуќаните мислам кога ги продаваа?

Сведок: Кога ги крадеа ли?

Интервјуист: Да.

Сведок: Не, не. Овоа беше...

Интервјуист: Не за продажбата. Прво кога ги крадеа. Да речеме кој ги земаше?

Сведок: Па ја мислам по куќите не се били, они само тогај Јамата кога беше, само по продавници. Куќите не и ги закачија. Куќите ништо. Али после кога са иселиле, на еднајсти трети 43 година, тогај поново улеваа во куќите. Шо се земале по

куќите, што е останало за да продаваат за после да се покаже дека луѓето го зимале, не знам тоа.

Интервјуист: А тука во паркот, ми рековте дека ги продавале. Кој ги продаваше работите?

Сведок: Тоа беше комисија, тричлена. Тричлена, они ги продаваа. И кој сакал - зимал. Дали од тука, дали од надвор. Од дека се зимали не знам. Али пак кажувам, дали оноа што е убавото дали е излезено да се продава или се однесе на времето.

Интервјуист: Вие ја видовте оваа комисија како ги продава работите?

Сведок: Одевме ко деца, гледавме.

Интервјуист: Гледавте? И како се одвиваше тој процес? Имаше ли некакво наддавање?

Сведок: Наддавање имаше. Наддавање. Наддавање имаше. Овоа кој ќе даде толку.

Многу е. Ние како деца слушавме: Аааа, скапо е бе, намали го малку. Така ги зимаа. А тие огромните работи, убавите работи, тие излезеа на лицитацијата.

Интервјуист: Што се продаваше, се сеќавате, што имате видено?

Сведок: Што продаваа? Столови. Маси. Каучи. Каучи немаше тоа време, имаше каламети ги викаа. А шифоњери, такви убави работи, огледала, ја не виде да се продаваат. Се преко ноќ дигнато. А кој е земал, Бугарите ли, нашите ли Штипјани, не можам да кажам.

Интервјуист: Кои беа во оваа комисија? Се сеќавате? Ги познававте ли луѓето кои ги продаваа работите на продажба?

Сведок: Па беа тие троица Штипјани. Тројца Штипјани беа тие комисијата што ги продаваа тие работи. Едниот, не знам, викаше се Коце. После тај стана учител, директор на школо. Другио беше мислам, ако не се лажам, така како дете, тој значките што им ги закачуваше. И тај беше во комисија. Како се викаше тај? Знаев го човеко, и значките што им ги закачуваше беше во комисија.

Интервјуист: Значи тој што бил одговорен за ставањето на значките на луѓето бил и во оваа комисија за продажба на еврејските работи?

Сведок: Да, он беше. И третиот член, отприлика знам го, али во моментот не ми текнува.

Интервјуист: Моите колеги кога биле пред три месеци тука Вие им ги имате кажано, значи, имињата на овие луѓе. Значи освен овој Коце, рековте дека имало и некој кој се викал Мијалче.

Сведок: Мијалче? Е тај им ги закачуваше значките.

Интервјуист: Да? Се сеќавате на неговото презиме?

Сведок: Еј, знам го, да му се сневиди. Има и двајца синови.

Интервјуист: И третиот се викал Митко?

Сведок: Митко. Тај се викал Митко Гајдарциски. А овај што закачуваше...

Интервјуист: Мијалче?

Сведок: Мијалче, Мијалче, Мијалче, тај беше значките што им ги закачуваше и во комисијата беше. Не е Зенделов,

Интервјуист: Кангалов?

Сведок: А? Кангалов. Мијалче Кангалов.

Интервјуист: И? Презимето на Коце? Се сеќавате?

Сведок: Коце, Коце. Тај беше, кажува ви, учител долго време, али беше тај и опасен бугарофил. Тогај може да сам ви кажал презимињата.

Интервјуист: Според тоа што го кажавте минатиот пат, значи Коце се прзивал Дрмов.

Сведок: Како?

Интервјуист: Дрмов.

Сведок: Коце Дрмов. Е тај.

Интервјуист: Значи тоа биле овие тројца кои...

Сведок: Тие беа. Тие беа у комисијата за продажбата на стварите на Евреите.

Интервјуист: Дали некој ја контролираше оваа продажба? Имаше ли луѓе во униформа?

Сведок: Не, не. На тија беше доверено се. Е сеа некој. Ние ко деца претрчуваме и не видеде дали некој доваѓа да ги контролира. Тие се, тие се. Ја ти викам у моментот, али кажа ги тогај имињата, мислам, имињата и презимињата. Коце Дрмов, Мијалче Кангалов и ,овај, Гајдарциски Митко. Тие беа троицата у комисијата.

Интервјуист: А што се случи со еврејските куќи откаго заминаа Евреите?

Сведок: Евреите загинаа, заминаа. Стварите им ги продадеа, почна рушењето.

Рушењето биде кој ќе руше, нека носе, нека зима. И така и направија. Тоа беше оди, избутај а куќата, носи. Така се извршуеше. И отвори се толкава полјана.

Интервјуист: А со синагогата?

Сведок: А?

Интервјуист: Со синагогата? Што се случи со синагогата?

Сведок: И синагогата а разрушија. Синагогата е местото сега кога ќе одеш по оваа улицата Маршал Тито, тоа што имат така една клупа така ставено и одозгора покриено. Ако те нанесе пат и ако сакаш, ќе ви кажа како беше на тоа место синагогата. Тоа е тука сега парк пред универзитетот. Тука беше синагогата.

Интервјуист: Кажете ми, откако ги однесоа Евреите, каков беше животот во Штип?

Дали се осети некаква разлика откако ги однесоа?

Сведок: Ама, слушај, ко дете јас што можам тоа да го кажам. Дванајс годишно дете. Важно имало е промена. Имало. Многу е повеќе жалеа, оплакуваа ги, викааа: А, ојдеа да и најдат еснафите што помагаа. Они немаше една фамилија на кого не помагаа. А сеќавам се, од така постари луѓе, абе даде ми вика, носи, ако имаш пари дај, ако немаш здравје. Помагаа многу луѓето. А луѓето лошо поминаа.

Интервјуист: Ми кажавте дека знаевте дека тројца Евреи го преживеале, ја преживеале депортацијата. Го познававте ли нив лично? Ги имате ли видено во Штип после војната да се вратиле?

Сведок: Тај последниот што е починат е зема Новоселка, Македонка зема. Знам го тај. тај беше Моис. Он работеше ко занаетчија тенекеџија. Зема жена Македонка, Новоселка.

Интервјуист: А каде бил за време на војната?

Сведок: Он за време на воната еднаш ќе ти каже ја тогај не се погоди тука, друг пат ќе ти каже ја избега таму, изостана од групата, а он има син. Чат-пат гледам го тука

упаѓа, а неговите два сина слушамо дека сега живејале са во Израел. Два сина има. Иначе на него жена му е Македонка. Тука од нивните.

Интервјуист: Од Ново Село.

Сведок: Од Штип.

Интервјуист: Кога ми раскажувавте за бугарските професори, наставници кои што дошле во училиштето, ми кажавте на почетокот дека со еврејските деца се однесувале исто како со македонските, и веднаш потоа го промениле односот. На кој начин? Значи што ве разликуваше вас македонските деца од еврејските деца.

Сведок: Е откако им ги закачија тија значките, почнаа да се распознават. И секој со, под друго око ги гледаше нив.

Интервјуист: Во училиштето?

Сведок: Да.

Интервјуист: Значи децата во училиштето носеа жолти значки.

Сведок: Јас знам за тија повозрасните, а за децата што да речам.

Интервјуист: Дали имаше физички контакт? Значи дали ги тепаа?

Сведок: Не, не, не. Сега некој Бугарин ако фанал некаде некој и го тепал, од дека да знаеме ние.

Интервјуист: Не, за училиштето Ве прашувам јас. Значи овие професорите кои што беа дојдени од Бугарија.

Сведок: Не, никој не и учениците малтретираше. А некој од тије што и викат закоравени Бугари, мош некој да и тепал.

Интервјуист: Кажете ми, ми кажавте дека на единаесетти март сабајлето Ве разбудила некакаква бука од надвор. Што слушавте точно?

Сведок: Ама знаеш така, ко народ кога се движе натака, навака, бучава, тоа е.

Иначе не ти дават од портата да излезеш.

Интервјуист: Кој не Ви дозволи да излезете?

Сведок: Полицијата.

Интервјуист: Имаше полиција пред Вашата врата?

Сведок: Имаше низ целата улица.

Интервјуист: Вие ги видовте дека стојат?

Сведок: Абе ја не сам видел улицата, татко ми и мајка ми отишле да видат на портата и викаа: Синко ти спиј, полицајци е пуно.

Интервјуист: А кажете ми, слушавте од надвор на кој јазик се зборуваше? Значи овие луѓе кои што викаа надвор, дали имаше некој кој што наредува? На кој јазик го правеше тоа?

Сведок: Вероватно се викале: Не пуштајте никој да излава од куќите.

Интервјуист: Вие го слушнавте тоа? Вие лично?

Сведок: Да. Татко ми вика: Не дават синко никој, не дават никој да а напушта портата.

Интервјуист: Меѓутоа Вие не го слушнавте тоа?

Сведок: Епа спал сам.

Интервјуист: Спиевте, така. А кажете ми, кога се разбудивте сабајлето, Вие продолживте после да спиете или останавте будни цело време?

Сведок: Не. Штом се разбуди, вика ми: нема да излезеш, оште се полицајците надвор.

Интервјуист: И чекавте?

Сведок: Да.

Интервјуист: До колку часот останавте во домот?

Сведок: Не знам, не се сеќавам.

Интервјуист: Не се сеќавате. А кога излеговте надвор, имаше ли полиција и војска или беше празно?

Сведок: Тоа е веќе расчистено.

Интервјуист: Расчистено?

Сведок: Да, расчистено.

Интервјуист: Кажете ми, ми кажавте за германски и бугарски војници. Што е разликата? Како изгледаа германските, а како бугарските војници?

Сведок: Мене ми се чине према мое видување, према мое за, германските војници беа по, по, почовечки него Бугарите.

Интервјуист: Каква униформа носеа?

Сведок: Епа различна. На Германците им беше зеленкаста, а на вие им беше малку подруга боја. Германците кога дојдеа, ојдеа, поминаа за Грција, и они никого не закачија. А Бугарите од почетокот како се постапувале према Евреите, како према нашите, не знам.

Интервјуист: Кога зборувавме за овој членот на комисијата, Мијалче Кангалов.

Сведок: Да.

Интервјуист: Ми кажавте дека тој бил главен или одговорен заставање на сведзите на Евреите. На кој начин? Дали тој лично ги ставал сведзите или тој наредуваше?

Сведок: Јас слушал од таа Жана, дека оде.

Интервјуист: Од Вашата комшивка?

Сведок: Она вика: Ај Ѓорѓи, тај вика Мијалче што ни ги закачи значките на нас Евреите, на него на главата да му ги закачат, не на овај вера. Он ги закачувал. Они го к'лнеа. Евреите. Он ги закачувал значките, и он бил во комисијата после за распродажба на стварите.

Интервјуист: А, сакате да кажете дека тој одел и лично им ги ставал значките на Евреите или ја давал наредбата за да бидат ставени значките?

Сведок: Жана што е ми кажувала како дете кога и го палев огинот, ми вика: Он ни ги закаќи значките на нас. А дали само он е бил или повеќе са биле, не знам.

Интервјуист: Ви благодарам многу за Вашето интервју.

Сведок: Са колку сам ја бил успешен, колку са сеќавам, тоа е.

Интервјуист: Ви благодарам многу што го одвоивте Вашето време за да ни кажете дел од овие Ваши сеќавања.

Сведок: Поминаа многу години, тогај сам бил тринајсет години, а сега сам осумдесет и една година. Голем е размако.

Интервјуист: Благодарам многу уште еднаш.

Сведок: Молам.

Conclusion of Interview